University of Groningen

Rapporteren over kwalitatief onderzoek

Lanen, van, Sander; Jonkers, Irene

Published in:
KWALON, tijdschrift voor kwalitatief onderzoek in Nederland

IMPORTANT NOTE: You are advised to consult the publisher's version (publisher's PDF) if you wish to cite from it. Please check the document version below.

Document Version
Publisher's PDF, also known as Version of record

Publication date:
2020

[Link to publication in University of Groningen/UMCG research database](#)

Citation for published version (APA):

Lanen, van, S., & Jonkers, I. (2020). Rapporteren over kwalitatief onderzoek. *KWALON, tijdschrift voor kwalitatief onderzoek in Nederland*, 25(2), 53-56.
https://www.tijdschriftkwalon.nl/inhoud/tijdschrift_artikel/KW-25-2-7/Rapporteren-over-kwalitatief-onderzoek

Copyright

Other than for strictly personal use, it is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

The publication may also be distributed here under the terms of Article 25fa of the Dutch Copyright Act, indicated by the "Taverne" license. More information can be found on the University of Groningen website: <https://www.rug.nl/library/open-access/self-archiving-pure/taverne-amendment>.

Take-down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Downloaded from the University of Groningen/UMCG research database (Pure): <http://www.rug.nl/research/portal>. For technical reasons the number of authors shown on this cover page is limited to 10 maximum.

Bedankt voor het downloaden van dit artikel. De artikelen uit de (online)tijdschriften van Uitgeverij Boom zijn auteursrechtelijk beschermd. U kunt er natuurlijk uit citeren (voorzien van een bronvermelding) maar voor reproductie in welke vorm dan ook moet toestemming aan de uitgever worden gevraagd.

Boom

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikelen 16h t/m 16m Auteurswet 1912 jo. Besluit van 27 november 2002, Stb 575, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoeding te voldoen aan de Stichting Reprorecht te Hoofddorp (postbus 3060, 2130 KB, www.reprorecht.nl) of contact op te nemen met de uitgever voor het treffen van een rechtstreekse regeling in de zin van art. 16l, vijfde lid, Auteurswet 1912.

Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16, Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot de Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten, postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.cedar.nl/pro).

No part of this book may be reproduced in any way whatsoever without the written permission of the publisher.

info@boomamsterdam.nl
www.boomuitgeversamsterdam.nl

TIPS & TOOLS

Deze rubriek richt zich op (niet alleen jonge) onderzoekers. Simpel en kort: hoe was het ook weer? Over principes of procedures in kwalitatief onderzoek.

Rapporteren over kwalitatief onderzoek

*Sander van Lanen & Irene Jonkers**

Een onderzoek is pas afgerond als de resultaten zijn gecommuniceerd (Hill & Walington, 2016). Na het afnemen, het transcriberen, coderen en analyseren van interviews, of elke andere methode, volgt dus het verspreiden van de resultaten. Je maakt de stap van het onderzoeksproces naar het ‘vertelproces’. Dit kan op verschillende manieren, maar hier richten we ons specifiek op geschreven tekst. Desalniettemin komen deze tips ook van pas bij andere communicatievormen. Een onderzoeksartikel of scriptie heeft als doel de lezer te overtuigen van het belang van je onderzoek, de geloofwaardigheid van de interpretaties en daarmee van de belangrijke conclusies van het onderzoek. Gezien de diversiteit van kwalitatieve methoden bestaat er geen heilige graal of gulden snede. Plaats deze ‘tips en tools’ dus in de structuur en vorm die het beste past bij het specifieke onderzoek en de specifieke instructies die je hebt meegekregen.

Het gebruik van citaten

Een onderzoeksverslag moet in elk geval inzicht geven in de vergaarde data en de analyse ervan, maar tegelijkertijd zit een lezer niet te wachten op eindeloze citaten. De lezer wil niet je analyse opnieuw doen, maar jouw analyse begrijpen en beoordelen. Je zult dus een balans moeten vinden tussen het laten zien van de ‘data’ en de interpretatie ervan, tussen *show* en *tell* (Pratt, 2009). Laat de lezer zien dat je resultaten volgen uit de verzamelde onderzoeksgegevens en grondige analyse, maar overspoel hem niet met citaten uit diverse bronnen. Je wilt de lezer overtuigen van de geloofwaardigheid of plausibiliteit van je onderzoek, waarbij je conclusies volgen uit systematische dataverzameling en -analyse. De gehanteerde procedures worden besproken en verantwoord in de methodesectie. Bij de presentatie en interpretatie van je data laat je de resultaten van de toegepaste procedures zien.

* Dr. Sander van Lanen is sociaal geograaf en werkt als docent bij de Faculteit Ruimtelijke Wetenschappen van de Rijksuniversiteit Groningen. E-mail: s.van.lanen@rug.nl. Drs. Irene Jonkers is PhD candidate en werkt aan Nyenrode Business Universiteit als docent kwalitatieve methoden. E-mail: i.jonkers@nyenrode.nl.

Je presenteert dus de patronen die je hebt gevonden, waarbij je relevante verbanden illustreert aan de hand van een of twee citaten, voorzien van duidelijke en transparante onderbouwing. Het vertellen van wat jij ziet staat voorop, waarbij je voorbeelden laat zien van je data. Om aan te geven dat dit verband vaker voorkwam, kunnen constructies als 'Net zoals Maartje spraken vele participanten zich uit over ...' gebruikt worden.

Gebruik nauwkeurig gekozen citaten die je bevindingen helder illustreren. De interpretatie van het citaat, en dus het toelichten van je resultaat, volgt direct uit de gekozen illustratieve data. Dat betekent dat het gekozen citaat de interpretatie onderschrijft en niet vervangt. De geloofwaardigheid van je onderzoek spreekt uit de grondige en transparante interpretatie die je daaraan koppelt.

Interpretatie

Bedenk verder goed wie er aan het woord is en wat dit betekent voor het gebruik van de data. De geïnformeerde keuze om bepaalde mensen te interviewen wordt hier duidelijk. Als je participanten een bepaald fenomeen hebben meegemaakt en zij hierover spreken, dan zeggen de citaten dus iets over de participanten. Een man van 72 die bang is om in de regen op een elektrische fiets te stappen, levert andere informatie op dan een 32-jarige die zegt te begrijpen dat ouderen bang zouden kunnen zijn. Het eerste geval zegt iets over elektrisch fietsgedrag, het tweede geval niet. Dit betekent niet dat je citaten van iemand die, in dit geval, nooit op een elektrische fiets zit nooit kunt gebruiken. Een gemeentelijke mobiliteitsexpert heeft verstand van beleidsafwegingen aangaande elektrische fietsen of inzicht in samenwerkingsverbanden. Bedenk dus goed of de spreker, de informatie, en de interpretatie op één lijn zitten. Laat daarnaast ook altijd helder blijken wanneer jij als onderzoeker aan het woord bent. Het moet volstrekt helder zijn wanneer je respondenten parafraseert, en daarmee hun stem laat horen, en wanneer jij jouw interpretatie daarvan geeft (Hatch, 1996).

Je interpretatie moet volledig en nauwkeurig zijn. Alleen dan begrijpt de lezer hoe jij vanuit de citaten tot je bevindingen komt. Publiceer dus niet het citaat en direct daarna je resultaat, maar laat duidelijk het denkwerk zien waarmee het citaat tot jouw resultaat leidt. Dit is het interpreteren. Het lijkt soms of je een deel van het citaat herhaalt. Na een citaat over Johans angst voor gladheid in de regen schrijf je bijvoorbeeld: 'Bij slecht weer is Johan bang voor gladheid en gebruikt hij zijn elektrische fiets niet. De snelheid en het reisgenot van elektrisch fietsen worden dus afgewogen tegen verschillende factoren, waaronder de perceptie van onveiligheid.' Op deze manier kan de lezer jouw interpretatie en denkproces volgen. Als de interpretatie niet transparant gepresenteerd wordt aan de lezer, kan deze het citaat anders interpreteren. Dan valt je argumentatie uit elkaar. Is de interpretatie wel duidelijk, dan kan de lezer het oneens zijn met deze interpretatie, maar het blijft duidelijk hoe de resultaten tot stand kwamen.

Na het analyseren en duiden van je resultaten uit de analyse zoek je de koppeling met de literatuur. Let op dat hier verschillende aanpakken zijn wat betreft de *presentatie* van deze stappen in je werk. In sommige gevallen wordt de koppeling met de literatuur al gemaakt bij het bespreken van je resultaten. In andere gevallen bespreek je dit in een aparte sectie. Maar de stappen in het *denkproces* vinden wel opeenvolgend plaats. Zorg dat je eerst je data goed begrijpt en kijk dan wat dat betekent ten opzichte van de literatuur.

Terug naar de theorie

Door de verbanden te interpreteren in relatie tot de literatuur draag je bij aan het academische debat waarop je onderzoeksopzet is gebaseerd. Hier maak je gebruik van het opgestelde theoretische raamwerk en de literatuurbespreking. Zo ontstaat er een logische, consistente lijn tussen je onderzoeksvraag, je methoden, je analyse, en dus ook de interpretatie en discussie van je resultaten. Vergelijk en contrasteer je resultaten met eerdere onderzoeksresultaten in de interpretatie, en integreer deze referenties in je interpretatie. Bijvoorbeeld: ‘De afwegingen van Johan en andere participanten laten zien dat de angst voor het gebruik van een elektrische fiets niet alleen de snelheid betreft, zoals eerder onderzoek beweerde.’ Soms vul je de theoretische inzichten nog aan met aanvullende bronnen om onverwachte bevindingen te duiden.

Het theoretisch raamwerk kan tegelijk helpen om een structuur in je data-analyse aan te brengen en de brij van data te organiseren. Het geeft je een kader om je bevindingen helder te ordenen, zodat ze door de lezer goed te begrijpen zijn. Soms is het nodig om de opbouw van je theoretisch kader aan te passen naar aanleiding van je bevindingen. Maar zorg dat je een duidelijk verband legt tussen je theoriebespreking en je gepresenteerde analyse in het werk dat je presenteert. Daarnaast zorgt actief refereren naar theorie en literatuur bij de bespreking van je bevindingen ervoor dat deze direct in het wetenschappelijke of maatschappelijke debat worden geplaatst.

De conclusie voorbij je casus

Om te voorkomen dat je rapportage een pure beschrijving van een of meerdere cases wordt, is het noodzakelijk om je resultaten tot een bepaald niveau te veralgemeniseren. Theorie zit immers op een abstract niveau en gaat nooit over één geval. Ondanks dat je, bijvoorbeeld, onderzoek doet onder ouderen met een elektrische fiets op het Groningse platteland, wil je iets zeggen over de afwegingen om elektrisch te gaan fietsen die ook elders geldig zijn. De relatie met eerder onderzoek helpt hierbij, je kunt deze namelijk bevestigen of nuanceren. Dit is wederom een delicate afweging, want bij kwalitatief onderzoek is er vaak sprake van een klein aantal respondenten en al helemaal niet van een representatieve steekproef. Met het juiste taalgebruik kom je al een heel eind. Resultaten, bijvoorbeeld, ‘suggereren’

bepaalde verbanden of ‘geven inzicht’ in beslissingsprocessen. Ga zeker je resultaten niet kwantificeren door bijvoorbeeld te zeggen dat ‘60% van de respondenten enkel met goed weer de elektrische fiets gebruikt’. Kwalitatief onderzoek beantwoordt kwalitatieve onderzoeksvragen en geeft daar dan ook kwalitatieve antwoorden op.

De resultaten en conclusies die je trekt, roepen gegarandeerd verdere vragen op, vragen die nieuw onderzoek vereisen. En voor die nieuwe onderzoeken kunnen zowel kwantitatieve als kwalitatieve onderzoeksmethoden nodig zijn. Door na je bespreking van je analyse en interpretatie aan de hand van de literatuur deze nieuwe vragen te bespreken, blijf je je bewust van de grenzen van je onderzoek en draag je bij aan het wetenschappelijk debat. Kennis ontwikkelt zich stapsgewijs door de gezamenlijke bijdragen van vele onderzoekers. Aan het einde van je onderzoeksproject, wanneer je de laatste zinnen op papier zet, plant je zo de zaadjes voor vervolprojecten. En deze projecten zijn, wederom, pas af wanneer je hun resultaten communiceert naar een breder publiek.

Literatuur

- Hatch, M.J. (1996). The role of the researcher: An analysis of narrative position in organization theory. *Journal of Management Inquiry*, 5(4), 359-374.
- Hill, J., & Walkington, H. (2016). Effective research communication. In N. Clifford, M. Cope, T. Gillespie, & S. French (Eds.), *Key methods in geography* (pp. 62-87). London: Sage.
- Pratt, M.G. (2009). From the editors: For the lack of a boilerplate: Tips on writing up (and reviewing) qualitative research. *Academy of Management Journal*, 52(5), 856-862. <https://doi.org/10.5465/amj.2009.44632557>